

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Epistola 229

Citation: Holberg, Ludvig: "Epistola 229", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. Billeskov Jansen, Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 180.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holb11val-shoot-workid64735/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

EPISTOLA CCXXIX.

Til **

Jeg var forgangen udi et Selskab, hvor nogle, som havde læset mine Skrifter, meenede, at jeg en og anden Gang havde stødet an mod Orthodoxien. Om de saadant taledede af Skiemt eller Alvor, kand jeg ikke til visse sige. Mit Svar alleene skiemt-viis derpaa var: At jeg ikke havde kiendt nogen *γυμνάσιον* orthodox Baron. Dog sagde jeg udi Alvor derhos, at, om man vilde examinere mine Kietterier, skulde man finde, at de bestaae alleene derudi, at jeg ved alle Lejligheder tager GUD i Forsvar mod visse outrerede Orthodoxer, der heller ville opofre den heele Religion, end vige en Fod breed fra en antagen Bi-Artikel udi Religionen. Jeg haver udi mine Skrifter tilkiendegivet et Principium, fra hvilket jeg aldrig viger, nemlig intet at troe, som strider imod GUDs hellige Egenskaber, og derfor, saa ofte en Talemaade udi Skriften forekommer, hvoraf andre tage Anledning til anstødelig Lærdom, som er vanskelig at forsvare, holder jeg for, at man bør vige fra Bogstaven, for ikke at styrte sig udi en Labyrinth, hvoraf man ikke kand reede sig. Saaleedes, naar der tales om den arvelige Synd, forklarer jeg den saaleedes, at af vore syndige og fordærvede første Forældre intet sundt kunde komme, og at det er dermed beskaffet, som med spedalske Børn, der ere avlede af spedalske Forældre; Thi saadan Lærdom er ikke saa anstødelig som deres, der sige, at GUD straffer Børn for Forældrenes Misgierninger, og at Forældrenes Synd tilregnes Efterkommerne, ligesom de selv udi dem, førend de fødes, havde syndet. Thi deraf rejser sig en Indvending, som Religionens Fiender gjøre imod GUDs Retfærdighed, hvilken man haver Møye ved at forsvare. Videre: naar nogen af et eller andet Sted udi Skriften eller af Exempler ville bevise, at gode Gierninger belønnes og Misgierninger straffes udi denne Verden; Da, saasom Er-

farenhed viser, at saadant ikke altid skeer, men at det gaar de Gudfrygtige ofte ilde, og Ugudelige indtil Enden florere; Da, for ikke at underkaste GUDs Forsyn og Direction Critique, siger jeg, at Straf og Belønning er reserveret til den yderste Dom, som skeer ved Opstandelsen. Videre: naar jeg hører, at man gjør Fanden til Stifter af de fleste onde Ting, som skeer i Verden, holder jeg for, at man derudi gaar for vidt, efterdi saadan Lærdom kand have tvende skadelige Virkninger, nemlig: (1) At den kand blive Mennesker til Skiul og Undskyldning for deres egne Misgierninger. (2) at en Slags Manichæismus, der ved kand indføres, hvorved Fanden tillægges større Magt end han haver; Thi man seer, at Monsr. Bayle og andre, som have villet forsvare den Lærdom om tvende Principis, betiene sig deraf. Videre: naar nogen U-overensstemmelse udi Skriftens Historie eller Chronologie forekommer, da holder jeg for, at ved Skriften, som af GUDs Aand siges at være dicteret, alleene maa forstaaes Mose og Propheterne, det er Lærdommen, men ikke Historien, som er forfattet af Mennesker, der kand tage fejl. Thi derved til intetgiøres den Indvending, som Naturalister og Vantroende betiene sig af, for at infirmere GUDs aabenbarede Ord, hvilket intet lider derved, naar man tilskriver forekommende U-overensstemmelse udi Historier og Chronologie, enten til Skribenternes U-agtsomhed, eller til Copiist-Fejl. Endeligen holder jeg i samme Henseende fornødent, naar nogen Historie forekommer, som Vantroende støde sig over, at betiene sig af allegoriske Forklaringer. Derudi og i deslige andre Poster bestaaer mine Kietterier: Om de fortiene saaledes at characteriseres, skal jeg ej kunde sige; det alleene maa man tilstaae, at, hvis derudi ere Vildfarelser, saa ere det saadanne Vildfarelser, som GUD ikke kand mishage, efterdi man søger derved at stoppe Munden paa Vantroende, og at gjøre deres Indvendinger sløve og magtesløse. Ingen Lærdom er fordømmeligere, end den, som gjør GUD til Stifter af onde Ting: thi derved giøres han ikke alleene til et Ondt, men end og

til det allerværste Væsen, saasom Mennesker drives til det Onde af Passioner og egen Nytte; hvilket, om det ikke undskylder deres Ondskab, saa gjør det den dog begribelig; GUD derimod tillægges ingen anden Motif end hans Velbehag. Jeg forbliver etc.

EPISTOLA CCXXXII.

Til **

Du forlanger at vide, hvad jeg dømmer om den Tvistighed, som blant vore Tiders Philosophos haver opvakt stor Bevægelse, nemlig: De Mundo Optimo. Det er: Om den skabte Verden er den beste. Jeg er ikke for at decidere udi philosophiske Tvistigheder, og allermindst udi saadanne, hvor man intet Parti kand tage, uden at underkaste sig farlige Indvendinger. Adskillige anseelige Mænd, blant hvilke ere Leibnitz og Wolff, foregive, at den skabte Verden er af alle Verdener, som GUD kunde skabe, den beste. Leibnitz søger at bestyrke sin Meening med saadanne Argumenter: GUD gjør det beste, som er mueligt; thi, hvis man anderledes lærer, nægter man enten GUDs gode Villie, eller hans Viisdom udi at udvælge det Beste. Heraf, siger han, flyder dette, at hvis de mindste onde Ting, som sees i Verden, fattedes, blev det ikke meere Verden; hvilken i hvad Stand den end findes, holdes for den beste, efterdi Skaberen den blant alle Verdener haver udvaldt. Denne Lærdom understøtter ogsaa Wolff, hvilken betiener sig af samme Ord. Man seer heraf korteligen, hvorpaa de grunde deres Meening, og hvilke Consequencer de foregive deraf vilde flyde, hvis man saadant nægter. Andre derimod have hæftigen søgt saadan Lærdom at bestride, og trække deraf ud langt farligere Suiten: De sige, at, hvis GUD af Fornødenhed haver udvaldt en Plan til Skabningen, hvorudi Ondt findes mænget med Godt,